

EDC/HRE ZA DIREKTORE

Svjesnost

Kultura kooperativnog učenja podržava kulturu demokratije

Priprema

Pregled izazova

Akcija

Vaša škola - zajednica koja uči

UČENJE

Učenje

Uloga škole je mnogo značajnija od prenošenja znanja i podučavanja vještina učenicima. Škola je prva ustanova u koju đaci ulaze u ranoj dobi, te je zajednica koja socijalizira učenike, sa izuzetnim utjecajem na njihove stavove i vrijednosti. U školi, učenici većinu vremena provode na nastavi sa svojim nastavnicima i vršnjacima. Stoga, ako vi kao direktor želite da vaša škola postane više demokratska, ključno je da unaprijedite ono što se odvija u učionici, i uključite učenike i nastavnike.

Kao direktor, ne trebate se baviti podučavanjem u učionici, a u nekim zemljama vam nije dozvoljeno ni da intervenišete. Nadajmo se da su vaši nastavnici obučeni da motivišu svoje učenike da učestvuju u odlučivanju i da preuzimaju odgovornost za što bolji rad u razredu. Iz ugla učitelja, velika je razlika ako su sami ili ako imaju podršku direktora koji snažno podstiče njihov demokratski pristup, te ih podržava na sve načine. Učenje o demokratiji je zahtjevan proces, koji zahtijeva angažman čitave škole. Nastavnicima treba dati mogućnost da podijele i predstave svoja iskustva i dobiju nove ideje i viđenja. Drugim riječima, demokratska školska zajednica je zajednica koja stalno uči. Ovaj komplet materijal vam nudi, principe, ideje i alate za pokretanje, koordiniranje, doprinos i podršku vašoj školi na putu ka demokratiji

Učenje
Bavljenje nastavnim procesom je dio vašeg posla. Da li je i predavanje dio toga?

Mnogi ljudi pokucaju na vrata vaše kancelarije, često tražeći upute, savjete i odgovore. Ako postoji problem, najčešće ga vi rješavate. Odgovorni ste za organizaciju škole. Želite imati dobre rezultate. Vi upravljate školom, tako da sve što radite ima ogroman utjecaj na podučavanje i učenje.

Postoji nekoliko skrivenih ili vidljivih nejasnoća koje se tiču nastave u školi. Na primjer, da li je predavanje koje se odvija u učionicama predviđeno samo za nastavnika i učenike? Postoji li povezanost između različitih predmeta, posebno onih koji se bave naukom, vrijednostima ili tjelesnim odgojem? Postoji li veza između rada koji se događa u učionici, laboratoriji ili na školskom dvorištu? Zar se direktor škole ne bi trebao baviti svojim administrativnim radom i prepustiti predavanje nastavnicima?

Bez obzira na činjenicu da gotovo u cijelom svijetu, školski zakoni i propisi zahtijevaju velike demokratske nastavne ciljeve. Usprkos razvoju pedagogije i didaktike koja opisuje put od autoritarnog učenja do kooperativnog učenja, u današnjim školama se mogu naći sve vrste nastavnih praksi, u rasponu od vjerovanja da je učenje prijenos znanja do prihvaćanja da je to multifaktorski proces.

Međutim, ako se demokratija uči, mora se to ne samo spoznajno znati, već i pokušati i doživjeti. Dakle, vrijeme podučavanja koje obuhvata većinu vremena provedenog u školi bitno je sredstvo, a uloga direktora u tom naporu je presudna.

Učenje

Šta, zašto, zbog čega i kako učimo, da utičemo na način na koji građani vide sebe u društvu

Škola je mjesto gdje se učenici pripremaju za svoje uloge građana i donositelja odluka u životu odraslih. Štoviše, škola je više od mjesta na kojem se učenici pripremaju za život – škola je dio života. Kao što nastavnici i učenici priznaju tu činjenicu, direktor mora prihvatiti izazov upravljanja.

Pitanje šta, zašto, zbog čega i kako učimo ne treba uzimati olako. Ključno je pitanje na koje nastavnici trebaju odgovoriti kad god razmišljaju o tome kako najbolje podučavati svoje učenike. Ta vas kao direktora škole, a posebno one nastavnike koji su sebi postavili cilj da svi učenici postignu najbolje moguće rezultate, navodi da usvojite pristup usmjeren na učenika. Šta to znači?

Umotani poklon

Na početku školske godine svaki učitelj u ruci drži zamotanu poklon kutiju. Njegov je sadržaj opisan kao kurikulum ili čak kao udžbenik koji će se predavati, dati ili predavati učenicima i naučiti na određenom nivou. U poklon kutiji se nalaze dijelovi nauke. Ministarstvo obrazovanja ili lokalne vlasti sastavile su osnovni sadržaj. Na učitelju je da odluči kako će pripremiti ovaj okvirni sadržaj, kako će ga predstaviti učenicima sa uputama nakon što raspakuje poklon. Iako je sadržaj možda isti, nastavnici mogu pronaći mnogo načina da ih predstave, poslože. Takođe mogu improvizirati kako bi preuredili sadržaj, kako poklon zamotati i ukrasiti, kako učenicima dati prijedloge, načine na koji da ih otpakiraju. Iako se ovaj postupak koji se sastoji od procesa podučavanja i učenja ponavlja iz godine u godinu, postoji toliko različitih načina za svaki korak, da interakcija između učenika i nastavnika može svaki put biti nova i drugačija.

Šta čini poklon kutiju?

Zamotana kutija je sama po sebi zanimljiva, a još više ako se njeno pakovanje dopadne primaocu. Prilikom odabira poklona, možete imati na umu lične interese ili interese primaoca. Ovisno o izboru nastavnika, umotana poklon kutija može izazvati radost ili razočarenje. Učitelji imaju na raspolaganju sva sredstva kako bi ovaj poklon bio uspješan. Savladavaju nauku i kroz iskustvo znaju puno o potrebama i interesima učenika. Radoznalost je prirodna karakteristika čovječanstva. Evoluciju civilizacije dugujemo radoznalosti. Ako nastavnici uspiju predstaviti svoj predmet kao predmet koji će se otkriti ili razviti, i ako i uspije pobuditi znatiželju o njemu, pomoći će svojim učenicima da prošire svoje interese izvan svojih ličnih pitanja i prošire svoj domet u pogledu van njihove lične sfere života.

Kako vi otvarate poklon?

Bez obzira na to je li poklon kutija otpakovana samostalno ili zajedno s drugima, postoji nekoliko načina korištenja potpuno novog predmeta. Nekima je potreban priručnik, dok su drugi spremni prihvatiti stavove i prijedloge onoga ko je prisutan. Trećoj grupi, kojoj ne treba ništa od gore navedenog, treba vremena da sami pogledaju, dotaknu i eksperimentišu. U svim situacijama cijeli ovaj događaj uključuje najmanje dvije osobe, davatelja i primatelja, ali ima utjecaj na veći broj ljudi u okolini. Zapravo, to je nešto poput leptira koji leprša krilima negdje na jugu, a tornado bijesni na sjeveru. To je društvena stvar. Kompetencije su potrebne za dobro korištenje paketa, uključujući neko znanje o sadržaju, razumijevanje njihovih karakteristika, ali i metode i vještine za njihovo prezentiranje i raspravu, kao i stav prema odgovornosti za raspakiranje, vlasništvo i za korištenje sadržaja.

Fascinantno je da sadržaji mogu biti različiti, ali postupak rukovanja je u osnovi sličan. Ono što je fascinantnije jeste da je ovaj proces presudan za samopoštovanje i ulogu učenika kao građanina u društvu. Ono što je još fascinantnije jeste da je direktor škole taj koji će provesti čitavu ovu proslavu, jer se tiče profesije svih nastavnika, bez obzira na njihov specifičan profil.

Učenje

Podučavanje demokratiji i ljudskim pravima kao sveobuhvatni pristup

Položaj direktora može se značajno razlikovati od jedne do druge države, ali način na koji ljudi najbolje uče ostaju isti. Saradnja i uzajmno učenje, tj. učitelji koji uče od svojih kolega, ne samo da poboljšavaju kvalitetu podučavanja i učenja u vašoj školi, već i unapređuju resurse za razvoj vaše škole. Taj proces ovisi o vašoj odluci da ga pokrenete zajedno sa svojim nastavnicima i da ga organizirate i podržite.

Demokratske zajednice ovise o obrazovanim građanima

Naše sve složenije i dinamičnije društvo zahtijeva EDC / HRE kao zajedničku pozadinu svake nastavne aktivnosti u školi, kako u razredu, tako i izvan njega. Nivo obrazovanja koji je učenicima danas potreban daleko je više od puke sposobnosti čitanja, računanja i pisanja. Umjesto toga, obrazovanje koje danas trebaju učenici uključuje:

- bolje razumijevanje svijeta;
- logičko, kritičko i kreativno razmišljanje;
- sposobnost povezivanja dijelova sa cjelinom;
- sposobnost razumijevanja apstraktnih pojmova i simbola;
- sposobnost tumačenja činjenica i nalaza istraživanja;
- sposobnost samostalnog i kooperativnog učenja;
- ukratko, da postanemo funkcionalno pismeni.

Demokratske zajednice ovise o obrazovanim i kompetentnim građanima. Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (EDC / HRE) bavi se svim gore spomenutim kompetencijama i obogaćuje ih vrijednostima i stavovima koji sadrže kulturu demokratije. Pogledajte [Competences For Democratic Culture](#).

EDC / HRE kao sveobuhvatan školski pristup

Pismenost obogaćuje i pomaže u povezivanju specijalnih područja nauke i znanja. Štoviše, stvara zajedničku osnovu koja pojačava opseg i ciljeve svakog akademskog predmeta, koji bolje priprema polaznike za aktuelne i buduće izazove. EDC / HRE nudi odgovore na neka hitna kontroverzna pitanja naših društava i pruža takav koncept pismenosti za međupredmetni i sveobuhvatni pristup. Na nivou školskih predmeta, nastavu i učenje ne treba ponovo izmišljati ili restrukturirati. Umjesto toga, treba ih integrirati u širu perspektivu, kao dio cjeline. Svaki se predmet fokusira na određene sadržaje nastavnog plana i programe, te na određene metode i načine obrazloženja koji ti sadržaji i teme zahtijevaju. Iz čitave školske perspektive, školski predmeti mogu biti zamišljeni kao hor. Svaki se glas jasno čuje, ali hor u cjelini pjeva isto djelo, što znači da i škola kao cjelina ima iste obrazovne ciljeve.

Zajednička osnova

Sveobuhvatan pristup u podučavanju u školskoj zajednici usmjerava nastavnike ka jednom cilju, jer njihova predavanja, bez obzira na to koliko da su im različiti predmeti, trebaju imati zajedničke ciljeve, potrebe i izazove. Svi nastavnici drže predavanja učenicima istih uzrasta i suočavaju se s različitim izazovima među njima, na primjer u sposobnostima učenja. Štaviše, sticanje kulture demokratije zadatak je čitave škole.

Iz toga slijedi da škole u obrazovanju za demokratiju i ljudska prava trebaju međupredmetni pristup kako bi učenicima prenijele znanje i razumijevanje demokratije i ljudskih prava, te vještine, stavove i vrijednosti koje građani trebaju imati kako bi učestvovali i podržavali demokratiju. Ovaj kohezivan, kolektivni i kolaborativni način nastave uključuje i školske radnike, roditelje i lokalnu zajednicu. Štaviše, ovaj pristup obogaćuje i jača nastavu kao osnovni princip života škole, u razredu, školskom dvorištu i trpezariji, pa čak i izvan prostorija škole. Ne postoji akademska nauka ili predmet koji nije potreban.

*Učenje***Škola kao zajednica koja uči**

U procesu obrazovanju neprestano se preispituju mišljenja i uvode se novine. Nemoguće je da svaki direktor bude svjestan svih informacija i pitanja koja mu neki nastavnici u školi mogu uputiti. Jesu li ova pitanja u obrazovanju važna za našu školu? Kako možemo saznati? Možemo li bolje iskoristiti vrijeme prije i poslije nastave?

Održivi sistem

Nastavnici troše mnogo energije u svom radu, značajno više nego druge profesije. Učenici su uvijek u istom uzrastu, i većina roditelja također pripada istoj starosnoj grupi, sa malim iznimkama. Stoga je nastavnicima/predavačima potrebno profesionalno usavršavanje kako bi pratili trendove i kako bi se premostila razlika u godinama između nastavnika, roditelja i učenika. Škola je mjesto inovacija, ali mnogi nastavnici doživljavaju razočarenje zbog čestih promjena u sistemu obrazovanja. Ono što je potrebno je održiv sistem koji svaki radni dan čini ugodnijim, i koji nudi ispunjenje, radost i zabavu. Demokratija je toliko ozbiljno pitanje da ne može opstati bez tako održivog sistema.

Nastavnici trebaju shvatiti školu kao zajednicu koja uči, i u kojoj se učenje primjenjuje. Zajednica koja uči je svjesna da saradnja ne samo što poboljšava akademsku uspješnost, već također pomaže članovima zajednice da razvijaju samospoznaju i samopoštovanje. Radi se o stvaranju dinamičnog, kompetentnog učešća kroz praksu.

Dva osnovna elementa

Što se tiče nastave, zajednica koja uči ovisi o dva osnovna elementa: Povezivanje nastave sa učenjem i stvaranje kulture saradnje u tu svrhu.

Povezivanje nastave sa učenjem

Uzmimo jedan uobičajeni primjer: Nastavnik predaje lekciju najbolje što može. Neki su učenici savladali ono što se podučavalo, neki imaju pitanja, a drugima je potrebna veća pomoć i pažnja. Ovdje se javljaju dvije različite potrebe: nastavnik treba slijediti zahtjeve nastavnog plana i programa i prijeći na sljedeću lekciju, dok je nekim učenicima potrebno više vremena za razumijevanje predmetne lekcije koja je tek ispredavana. Nema dovoljno vremena ni za jedno ni za drugo. Zajednica koja uči stvara širi spektar mogućnosti za prevazilaženje takvog problema, kako bi svi nastavnici brinuli o individualnim potrebama svakog učenika.

Budući da je pravo na obrazovanje osnovno pravo, škola je dužna da osigura jednake mogućnosti učenja svima, tako da nastava bude prilagođena kako bi svi učenici razvili svoje potencijale i ciljeve učenja. Dakle, nije dovoljno da se učenici podučavaju, već se mora osigurati da nauče. Koliko god to jednostavno zvučalo, teško je preći od tradicionalnih pristupa podučavanju. To znači da mora postojati istraživanje praksi koje mogu osigurati jednake mogućnosti učenja, bez obzira koliko različite nastavne metode ili karakteristike učenika mogu biti. Ishodi ovog istraživanja moraju se proučavati kako bi se dobili odgovarajući pokazatelji koji će opisati potrebne korake i njihovu procjenu.

Stvaranje kulture saradnje

Da bi nastavnici mogli da djeluju kao zajednica koja uči, moraju biti povezani kulturom saradnje. Ako je postizanje rezultata zajednički cilj, tada svaki nastavnik može doprinijeti njemu iz različite perspektive, koju nude različiti predmeti koje predaje, ili različite nastavne metode i strategije koje nastavnici koriste. Slijedi da saradnja nastavnika ne može biti ograničena na tradicionalna pitanja o školskom programu, aktivnostima ili disciplini, već se mora usredotočiti na brigu o potrebama svakog pojedinog učenika. To zahtijeva zajednički rad, raspravu i analizu nastavnih praksi i kolaborativne/zajedničke odluke kako bi se postigla poboljšanja u profesionalnim, naučnim, pedagoškim ili didaktičkim pitanjima. Ovakva vrsta saradnje zahtijeva i potiče razvoj vještina koje građanima također trebaju u demokratskom učešću, npr. „Identificiranje i postavljanje ciljeva grupe“ i „dijeljenje relevantnih i korisnih znanja, iskustava ili ekspertize sa grupom i uvjeravanje ostalih članova grupe u to“. Pogledajte [Competences For Democratic Culture](#).

Učenje

Kultura učenja

Kao direktor, ne možete svojoj školi nametati kulturu učenja, ali je ključno kakav primjer vi dajete i koliko ste posvećeni poslu. Dakle, vaš izbor je jedna od najvažnijih odluka koju direktor mora donijeti: Kakvu kulturu učenja želite da prihvati vaša škola? Da li su vaši nastavnici svjesni da učenici moraju biti uključeni u njihov proces podučavanja i da ih kolaborativne metode učenja podstiču na kritički pristup i zanimanje za sve moguće aspekte teme, pozivajući ih, da razgovaraju, oponiraju izneseno, oblikuju vlastito mišljenje, zagovaraju, pregovaraju i čak ih mijenjaju.

Štaviše, takva kultura učenja ne služi samo vašim učenicima, već ima i mnogo toga zajedničkog s kulturom demokratije. Školu možemo zamisliti kao mikro zajednicu koja mladim ljudima nudi mogućnosti da preuzmu odgovornost za probleme u školskom životu i iskuse procese donošenja odluka i suočavanja sa njima. Demokratske zajednice, kako na mikro tako i na makro nivou, su zajednice koje uče, jer ni jedan pojedinac ne može prosuditi šta je dobro za sve. Većina je ta koja odlučuje, ali njihove odluke možda neće uspjeti riješiti problem ili se ispostavi da nisu korektne. Zajednica koja uči može izvući zaključke iz takvih odluka i ispraviti ih.

Kako nastava može podstaći i omogućiti učenicima da aktivno učestvuju u svojim društvima?

Naučna metoda

Nemoguće je postići uspjeh u podučavanju ako polaznici nisu zainteresirani. U didaktici je prihvaćeno mišljenje da je suština učenja u motivaciji. Učenici moraju biti u mogućnosti da dotično pitanje povežu sa svojim postojećim znanjem i ono mora odgovarati njihovim interesima. U procesu učenja treba njegovati znanje i interese. U procesu istraživanja primjenjuje se „naučna metoda“. To je postupak koji korak po korak uključuje promatranje, ispitivanje, hipotezu, eksperiment, analizu, zaključak i ponavljanje postupka. Proces nastave zahtijeva da nastavnici uzimaju u obzir karakteristike, interese i potrebe učenika prilikom planiranja ili predavanja nastavne jedinice. Omogućavanje učenicima da ovladaju procesom naučnog istraživanja pruža dobar odgovor na svako pitanje „Zašto?“ koje se pojavljuje na nastavi.

Pristupite pažljivo

Ključni element demokratskog građanstva je ono što nazivamo „kritičkim pristupom“. To je proces koji slijedi korake naučne metode. To zahtijeva da građanin bude zainteresiran za opće dobro i upoznat sa načinom prikupljanja informacija o različitim aspektima prije nego što formira mišljenje o nekom pitanju. Učenici se mogu obučiti kako kritički razmišljati i prosuđivati u školi, ali to zahtijeva napor čitave škole. Učenicima je potrebno obilje zadataka i mogućnosti učenja iz različitih predmeta u nastavnom planu i programu. Dobra nastava se preklapa sa EDC / HRE. Model kompetencija Vijeća Evrope za demokratsku kulturu uključuje vještine koje se također oslanjaju na naučnu metodu, „autonomno učenje“ i „analitičko i kritičko mišljenje“. Pogledajte [Competences For Democratic Culture](#), str. 49.

Okruženje za učenje

U školi su odjeljenja male zajednice u kojima mladi građani mogu biti osnaženi i ohrabreni da aktivno učestvuju. Nastava može mladima pružiti osnovne vještine koje su im potrebne za razvijanje kompetencija u naučnom istraživanju, kritičkom razmišljanju, učešću i odlučivanju. Učenici koji su obogatili svoje iskustvo u takvim načinima učenja spremni su postati demokratski građani koji aktivno učestvuju u društvu.

Nisi sam

Možda vam se ovo shvatanje vaše uloge direktora u razvoju kulture učenja u školi čini nepoznatim, a zadaci koji se od vas očekuju izgledaju prilično zahtjevni. Potpuno smo svjesni raspona vaših obaveza i odgovornosti, koje trebate izvršiti u okviru vašeg mandata, međutim, uvjeravamo vas da niste sami. Vijeće Evrope ima dugu historiju promoviranja i razvoja obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava (EDC / HRE), u toku procesa u koji su uključeni direktori škola širom Evrope. Ako želite saznati više o historiji EDC / HRE, posjetite <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-1/unit-4/> na ovoj web stranici.

Učenje

Vrijednost obrazovanja podstiče samodisciplinu učenika

Hodate hodnikom u školi. Buka iz učionice govori vam da je nastava van kontrole i učitelj nije u stanju nositi se sa situacijom. Za vrijeme ili ubrzo nakon nastave, učitelj kuca na vaša vrata i moli vas da intervenirate. Učenici koje je nastavnik identifikovao kao problematične izjasniće se nevinim, dovodeći vas u neugodan položaj „visokog sudije”. U takvim slučajevima nastavnik će izgubiti poštovanje od učenika.

Ovaj scenarij ukazuje na slabost autoritarnog stila školskog upravljanja: Učenicima mora biti jasno da je nužno da poštuju postavljena pravila, a ako to ne urade, očekuje se od učitelja da sprovodi ta pravila. Zbog toga se nastavnici osjećaju neugodno, suočavajući se s velikom većinom mogućih problema i neprijatelja u nastavi. Stalna kontrola, pohvale i kažnjavanja, sredstva su kojim nastavnici uspostavljaju red i disciplinu.

Učenička disciplina je zaista neophodna za dobro funkcioniranje škole. Štoviše, škola je prva ustanova u koju djeca i mladi ulaze u svom životu, a ovdje moraju naučiti da se pridržavaju zakona, ne zato što su na to primorani, već zato što bi trebali razumjeti i cijeniti nužnost vladavine zakona. Međutim, sistem trajnog nadzora i sankcija nije izvodljiv niti poželjan, jer takva škola uči učenike poslušnosti, ostavljajući ih nesposobnima da preuzmu odgovornost školske zajednice.

Vrijednosti su nevidljive, ali se iskazuju ponašanjem neke osobe. U velikoj mjeri se disciplina ne može provoditi, već mora rasti iznutra. Vrijednosti se ne mogu predavati, nego se uče iz dobrih primjera. Odnos vas i vašeg osoblja treba biti primjer i od presudnog je značaja za razvoj demokratske, školske zajednice.

Ako pitate učenike šta očekuju od škole, njihovi odgovori često pokazuju da očekuju više nego što škola može pružiti. Žele lijepo provoditi svoje vrijeme i žele da njihova škola funkcionira dobro, iako njihovo ponašanje ponekad može biti ometajuće. Stoga je moguće uvjeriti učenike da nijedna zajednica ne može funkcionirati bez pravila, te da se to odnosi i na demokratske zajednice. Pogledajte „Preispitivanje discipline i reda sa demokratskog aspekta“ <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-5/>.

Ako se učenici slažu sa vrijednostima koje promovišu školska pravila, oni će ih rado prihvatiti i uvažiti. Kompetencije za demokratsku kulturu, koje je objavilo Vijeće Evrope, uključuju vrijednosti kao što su „podrška vladavini zakona i jednak i nepristrasan tretman svih građana prema zakonu kao sredstva za osiguranje pravde“. ([Competences For Democratic Culture](#), str. 38, br. 7).

Value-based rules need to be discussed and communicated in class, and here, EDC/HRE plays an important role. O pravilima koja se temelje na vrijednostima potrebno je razgovarati i komunicirati u razredu, a ovdje EDC / HRE igra važnu ulogu. Odrastajući u demokratiji Drugi komplet materijala u nizu EDC / HRE priručnika za nastavnike, opisuje mali projekat u kojem učenici procjenjuju školska pravila koja postoje i identificiraju osnovne vrijednosti i principe, te raspravljaju o prijedlozima za analizu i poboljšanje pravila. Naslovna slika ovog kompleta, prikazuje učenike koji potpisuju školska pravila koja su usvojena većinom glasova, naglašavajući potencijal učenja ovog projekta jer omogućava učenicima da učestvuju u odlučivanju u školi. Pitanje je smisljeno i predstavlja dio stvarnog života u školi. Podučavati o demokratskom građanstvu i vrijednostima demokratske kulture moguće je sa svim uzrastima. Podučavanje o demokratiji kroz projekat učešća u odlučivanju u školi, može se primijenjivati u osnovnom obrazovanju sa učenicima starijih razreda. <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/unit-5/>.

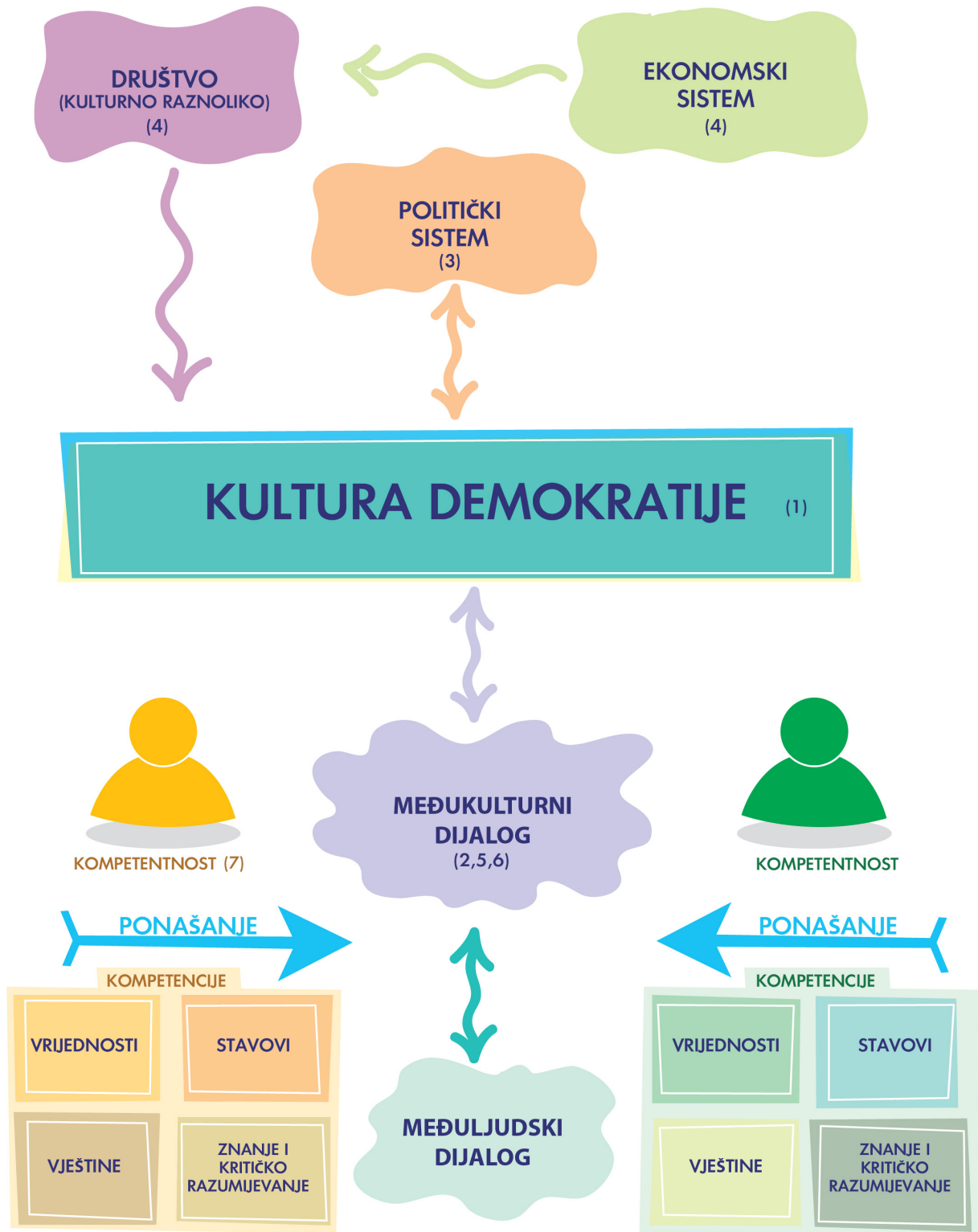
Učenici su savršeno svjesni da njihovo ponašanje treba pratiti, i da će se pravila primjenjivati ako ih se krši. Ostaje odgovornost direktora i osoblja u skladu sa pravilima škole. Oni učenici koji imaju izgrađen stav građanske svijesti, „osjećaj odgovornosti za odluke i postupke prema drugim ljudima unutar zajednice“ ([Competences For Democratic Culture](#) kompetencije za demokratsku kulturu, str. 41) bit će manje podložni disciplinskim mjerama, jer su razvili samodisciplinu i mogu preuzeti odgovornost za svoje ponašanje.

Učenje

Kompetencije za demokratsku kulturu: dijagram

Izvor: Pogledajte [Competences For Democratic Culture](#)

Broj 1 - 7 odnosi se na napomene.

Dijagram kompetencija za demokratsku kulturu: bilješke

Brojevi stranica odnose se na Kompetencije za demokratsku kulturu [Competences For Democratic Culture](#)

Ovaj dijagram je pokušaj vizualizacije konceptualnog modela kompetencija koje građani trebaju da stvore kako bi učestvovali u kulturi demokratije (vidi str. 9). Model je osmišljen da na pojednostavljen način govori o realnosti, fokusirajući se na neke ključne aspekte i izostavljajući manje bitne. Možemo navesti primjer Mape puta, koja predstavlja model putne mreže na određenom području, u kojoj su sadržani svi bitni elementi sa malo sporednih detalja. Isto tako, model kompetencija za demokratsku kulturu djeluje poput mape. Pokazuje kako je naše ponašanje kao pojedinaca povezano s demokratskom kulturom u cjelini i kako škole mogu igrati svoju ulogu u obrazovanju svojih učenika za demokratsko građanstvo.

Dijagram i sljedeće napomene imaju za cilj pomoći čitateljima priručnika Kompetencije za demokratsku kulturu, ali ga ne zamjenjuju. Namijenjeni su usavršavanju za nastavnike i direktore ili informacijama za roditelje i vanjske saradnike.

1. Institucionalni okvir demokratije (politički sistem) ne može funkcionirati ili opstati ako nije podržan kulturom demokratije koju svi građani dijele. U takvoj kulturi demokratije, građani su opredijeljeni za poštovanje vladavine zakona i ljudskih prava i za rješavanje problema od općeg interesa u javnosti. Uvjereni su da se sukobi moraju riješiti mirnim putem te priznaju i poštuju različitost u društvu. Građani izražavaju vlastita mišljenja i slušaju mišljenja drugih. Zalažu se za proces donošenja odluka koji se temelji na glasovima većine, kao i zaštitu manjina i njihovim pravima. Oni su voljni stupiti u dijalog sa različitim kulturama (vidi str. 15). Institucionalne strukture demokratije i kultura demokratije su „suštinski međusobno povezane“ (str. 15), što znači da nijedno područje nije samoodrživo ako ga drugo ne podržava. Snaga kulture demokratije ne ovisi samo o kompetentnim građanima, već i o tome u kojoj su mjeri spomenuti ključni elementi prihvaćeni, a ne osporavani (vidi bilješku 6).
2. Kada građani učestvuju u raspravama i odlučivanju, susreću se s drugima čije je kulturno porijeklo drugačije/različito. Interkulturalni dijalog među građanima je stoga znak kulturno različitih demokratskih društava. Građani koji otvaraju dijalog sa pripadnicima drugačijih kultura, uzajamno se doživljavaju jednako demokratski. Interkulturalni dijalog mora biti ugrađen u kulturu demokratije, i obratno, demokratska kultura ne može napredovati bez interkulturalnog dijaloga. Demokratska kultura i interkulturalni dijalog su „prirodno međuzavisni“ (str. 15), povezujući makro nivo društva sa mikro nivoom interakcije među pojedincima. Ova ideja sažeta je u logotipu ove stranice, Živuća demokratija.
3. Kompetentni građani nužan su preduvjet demokratske kulture i interkulturalnog dijaloga, ali same kompetencije nisu dovoljne. Djelovanje političkih institucija na makro nivou je presudno: „... ovisno o njihovoj konfiguraciji, institucionalni aranžmani mogu omogućiti, usmjeriti, ograničiti ili suzbiti načine na koje građani ostvaruju svoje demokratske i interkulturalne mogućnosti.“ (Str. 17) Na primjer, građani koji su sposobni i spremni učestvovati u donošenju odluka trebaju pristup necenzuriranim medijskim informacijama, a potrebni su im kanali putem kojih mogu komunicirati jedni s drugima i sa donosiocima odluka.
4. Postoji drugi niz faktora na makro nivou koji mogu proizvesti „sistemske obrasce nezadovoljstva i diskriminacije“ (str. 18) tako da se građani koji imaju jednake nivoe demokratskih i međukulturalnih kompetencija suočavaju sa nejednakim mogućnostima da ih sprovedu i učestvuju u njihovom odlučivanju. Socijalna nejednakost može se pojaviti u nejednakoj raspodjeli dohotka, raspoloživom vremenu, pristupu informacijskim ili komunikacijskim mrežama i izvorima napajanja. Nejednaka raspodjela resursa unutar društava povezana je s ekonomskim sistemom (npr. nejednakim platama, nezaposlenošću, snagom međunarodnih poduzeća) i / ili političkim sistemom. Podjele između grupa s povlaštenim i ugroženim stanovništvom mogu dovesti do pitanja rodne nejednakosti, siromaštva, migracije, obrazovanja ili kontrole moći. „Sistematska marginalizacija i isključenje iz demokratskih procesa i međukulturalne razmjene“ (str. 18) može mnoge građane onemogućiti da učestvuju pod jednakim uslovima, bez obzira na nivo njihovih mogućnosti, što rezultira „građanskim podjelama i otuđenjem“ (ibid.).
5. Ako se ne rješava, socijalna nejednakost se može shvatiti kao nepravedna i može ugroziti demokratsku kulturu i legitimitet institucionalnog okvira demokratije. U demokratskim zajednicama je stoga ključno da se bave pitanjima socijalne nejednakosti i isključenosti kako bi se osigurala „istinska jednakost i pravičnost“ (ibid.) za sve građane. U skladu s tim, važno je imati na umu da su pravda, ili ljudska i

građanska prava, historijska dostignuća koja se događaju tokom dugog vremenskog perioda, kao što pokazuje borba za ženska prava širom Evrope. Ljudska prava i demokratsko učešće razvili su se u dugotrajnom procesu. Posvećenost kompetentnih građana stoga je presudna kako bi se osiguralo da svi članovi društva, bez obzira na njihov socijalni status, uživaju priznanje i jednake mogućnosti učešća.

6. Koncept kulture: „Svaka dana kultura može se zamisliti kao tri glavna aspekta: materijalni resursi koje koriste članovi grupe (npr. alati, hrana, odjeća), društveno podijeljeni resursi grupe (npr. jezik, religija, pravila društvenog ponašanja) i subjektivni resursi koje koriste pojedini članovi grupe (npr. vrijednosti, stavovi, vjerovanja i prakse koje članovi grupe obično koriste kao referentni okvir koji ima svrhu i koji se odnose na svijet). Kultura grupe je kompozit formiran iz sva tri aspekta – sastoji se od mreže materijalnih, socijalnih i subjektivnih resursa“ (Str. 19; italic koji su dodali autori). Međutim, kulturne grupe su interno heterogene. Kulture i norme su podložne promjenama. Pojedini članovi kulturnih grupa odlučuju se na prihvatanje određenih segmenata kulturnih resursa i odbijajući druge.

Bilo koja društvena grupa može imati svoju karakterističnu kulturu. Ove grupe uključuju nacije, etničke ili vjerske grupe, gradove, četvrti, radne organizacije, zanimanja, LGBT zajednicu, generacijske grupe, porodice, osobe sa invaliditetom. Društva su stoga kulturno raznolika, pojedinci mogu istovremeno pripadati različitim društvenim grupama i učestvovati u različitim, pojedinačno jedinstvenim kulturama. Unutar određene kulturne grupe pojedinci se razlikuju po položaju, zbog čega su kulturni resursi osporavani unutar ovih grupa.

U bilo kojoj situaciji u kojoj ljudi komuniciraju jedni s drugima, mogu se uočiti razlike u kulturi druge osobe ili grupe, tako da je „svaka međuljudska situacija potencijalno i međukulturalna situacija“ (str. 20). Naš referentni okvir se stoga može prebaciti s individualnog i međuljudskog na interkulturalni, što znači da druge doživljavamo kao članove društvene grupe, a ne kao pojedince. Takve interkulturalne situacije mogu nastati kada sretnemo ljude iz različitih država ili etničkih grupa, različite vjere, spola, seksualne orijentacije ili društvene klase, ili primijetimo razlike u obrazovanju. Interkulturalni dijalog ima potencijal za izgradnju mostova između kulturnih grupa, pod uslovom da bude proveden kao „otvorena razmjena mišljenja, na osnovu međusobnog razumijevanja i poštovanja, između pojedinaca ili grupa koji sebe doživljavaju kao pripadnike različitih kulturna“ (Str. 20 f.)

Interkulturalni dijalog je od najveće važnosti za jačanje socijalne kohezije u kulturno različitim, demokratskim društvima. Međutim, ako se kulturne grupe međusobno percipiraju kao neprijatelji, na primjer zbog oružanih sukoba u prošlosti ili se jedna kulturna grupa doživljava kao privilegirana u odnosu na druge, međukulturalni dijalog može biti vrlo težak, zahtijevajući visok nivo interkulturalnosti kompetencija, empatija, lične snage i hrabrost (vidi str. 21).

7. Koncept kompetencije i kompetentnosti: (str. 23. ff.) U modelu kompetencija za demokratsku kulturu, koncept kompetencija (u množini) odnosi se na „psihološke resurse“ pojedinca – vrijednosti, stavove, vještine, znanje i / ili kritičko razumijevanje. Možemo zamisliti da ovi resursi podsećaju na veliki paket alata sa velikom raznolikošću mentalnih i psiholoških alata. Kompetentnost (u jednini) odnosi se na spremnost i sposobnost osobe da iskoristi ove kompetencije ili alate, koji se u određenoj situaciji smatraju odgovarajućim, ili da se nosi sa nekim problemom. Koncept kompetencije predstavlja „dinamični proces“ (str. 24) u kojem osoba u određenoj situaciji bira, aktivira, organizuje i koordinira psihološka sredstva (kompetencije) i nadzire i prilagođava raspoređivanje kompetencija ovisno o datim uslovima. Kompetencije se koriste u klasterima, a ne odvojeno. Kompetencija i kompetentnost su nevidljive i dostupne su samo kroz teorije i modele. One su vidljive u ponašanju neke osobe, tj. šta neko radi, misli, kaže ili kako osoba komunicira s drugima. Zato nastavnici mogu procijeniti nivo razvijenosti kompetentnosti svojih učenika promatrajući njihovo ponašanje u demokratskim ili interkulturalnim situacijama. Priručnik o modelu kompetencija za demokratsku kulturu opisuje tri primjera koji pokazuju kako se grupe mogući aktiviraju u određenim situacijama: interkulturalni dijalog, reagovanje protiv govora mržnje i učešće u političkoj raspravi (vidi str. 24 f.).
8. Kako bi se omogućilo budućim građanima da učestvuju u kulturi demokratije na makro nivou, djeca i mladi trebaju učiti i vježbati kompetencije za demokratsku kulturu i interkulturalni dijalog na mikro nivou društva, to jeste u školskoj zajednici (vidi str. 16). To zahtijeva da škola usvoji Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (EDC / HRE) kao pristup cijele škole, što znači podučavanje i učenje o demokratiji, kroz demokratiju, i za demokratiju i ljudska prava. Demokratija i ljudska prava bi ovdje bili jedan od predmeta („o“), kao i pedagoška smjernica za cijelu školu („kroz“), i priprema za

učešće kroz praktično iskustvo u školi („za“). Za potpuniji prikaz o tri dimenzije EDC / HRE pogledajte <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-1/unit-3/c>

Učenje

Povezivanje lekcija sa stvarnim svijetom

Voditi školu je zahtjevan zadatak za direktora, koji zahtijeva jasnu predstavu o vašim ključnim institucionalnim ciljevima. Postoje dobri načini za povezivanje različitih problema i malih koraka poput dijelova slagalice u jednu veliku sliku. Ukoliko imate u vidu kompletnu sliku to će vam pomoći daspremno reagujete na iznenađenja, uglavnom nepoželjna, prije nego što se ona dese.

“Demokratsko učešće učenika treba ograničiti na njihove savjete i uključenost u aktivnostiškole, ne u učionici. Proces podučavanja treba prepustiti nastavniku.”

To je mišljenje uobičajeno u školama, a pristalice ovakvih normi od učenika očekuju da ih jednostavo slijede poštujući školska pravila i zahtjeve osoblja. Ali s druge strane očekujemo da se učenici pripreme za svoju ulogu odraslih građana u demokratskoj zajednici. Da li stvarno vjerujemo da će se učenici na neki način razviti u demokratske građane, ukoliko samo godinama idu u školu?

“Da li će mi ovo ikada trebati u životu? U realnosti? Zašto mi je to potrebno?” Pitanja poput ovih upućuju na jaz između vremena koje učenici provode u nastavi i van nastave. Učenici neće biti zadovoljni argumentom da je lekcija korisna jer joj je ministarstvo to odredilo u nastavnom planu ili zato što nastavnik to kaže, ili zato što ih priprema za ispite. Umjesto toga, ova pitanja podsjećaju nastavnike kako funkcioniše didaktika: Moraju biti u stanju objasniti svoj izbor tema i ciljeva učenja, imajući na umu da nešto postaje zanimljivo ako je povezano sa stvarnim životom i onim što polaznici već znaju.

Ako želite razgovarati o ovoj temi sa svojim nastavnicima, ovi materijali će vam pomoć:

Nastavnici mogu poduzeti male korake ako žele odgovoriti na potrebe učenja učenika, ali trebali bi ih poduzeti: <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-7/>

Ovdje će naći podršku nastavnici koji žele reflektirati svoje didaktičke izbore:

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-2/>

Demokratsko građanstvo može se naučiti u školi kroz iskustvo i promišljanje. Obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava (EDC / HRE), kao tema u razredu i cijeli školski pristup, pokazuje mnogo načina na koji se teme lekcija mogu povezati sa stvarnim svijetom, a posebno sa životom u školi. EDC / HRE predlaže različite načine koji će odgovarati različitim stilovima nastave. Za nastavnike koji preferiraju kurseve fokusirane na učitelje, EDC / HRE nudi vježbe na teme i primjere vezane uz iskustvo učenika. Nastavnici zainteresirani za modele kooperativnog/saradničkog učenja i učenja temeljenog na zadacima pronaći će u priručnicima EDC / HRE (<https://www.living-democracy.com/bs/teachers/>).

Učenje

Procjena je mnogo više od testiranja i kontrole

Čini se da je procjena kraj utrke. Čini se da je procjena poput otkucaja živog tijela. Njihova upotreba može učiniti vašu ulogu noćnom morom ili vam može ponuditi sredstvo rada. Kao i gotovo sve u školi, to je pitanje kojem se treba ozbiljno posvetiti, puno prije završnih ispita.

Testiranje nije procjena

Učitelj ulazi u razred. On predaje, naglašava važne dijelove i faktore, objašnjava šta on / ona misli da treba objasniti i daje jedan ili dva primjera. Učenik sluša i prati učitelja. Ide kući, pronalazi problem u udžbeniku, čita o tom problemu, podvlači važne dijelove teksta, sjeća se objašnjenja i rješava jednu ili dvije vježbe. Tokom sljedeće lekcije, učitelj traži od učenika da ponovi dio zadanog pitanja. Na kraju, on formuliра pitanja o cjelokupnoj temi i očekuje da će na njih dobiti odgovore. Dobijam ulazne informacije, razmatram ih, donosim zaključke. Nastavnik provjerava tačnost. Prema dijelovima koji nedostaju nastavnik daje ocjenu.

Ovo je sumarna procjena, s fokusom na dostignuća u učenju, koja svi znamo iz testiranja i ocjenjivanja. Ovo je pristup koji se primjenjuje u našim sistemima obrazovanja i koji vodi sticanju diplome. To je i sredstvo provjere, ali ne i evaluacija, jer zapravo mjeri efikasnost nastave kao načina za transformaciju i prijenos informacija.

Ispitivanje i provjera imaju ozbiljne nedostatke. Kriteriji za ocjenjivanje su često ili previše nejasni, tako da ne mogu dati samo mjerenja ili su previše strogi, tako da ne mogu objasniti raznolikost snaga i slabosti učenika. Ako uzmemo u obzir i subjektivnost osobe koja ocjenjuje uspjehnost učenika, tada će isti uspjeh dobiti potpuno različite ocjene, a njihova će povratna informacija za učenika biti gotovo beskorisna.

Formativna i prognostička procjena.

Ne samo u EDC / HRE, već i u kvalitetnoj nastavi općenito, procjena bi trebala uvažavati specifičnosti svakog pojedinog učenika i njihove procese učenja (formativno ocjenjivanje) i očekivana postignuća (prognostička procjena). Ovi oblici ocjenjivanja odražavaju ličnosti učenika i njihove specifične snage i potrebe za učenjem.

Kriteriji za ocjenjivanje su alati za analizu grešaka pojedinih učenika, a ne za njihovo ispravljanje. Nastavnici razgovaraju sa učenicima o tome kako da prevladaju svoje poteškoće, a učenici preuzimaju odgovornost za svoj napredak u učenju. Na ovaj način, formativno i prognostičko vrednovanje povezuje podučavanje i učenje sa demokratskim vrijednostima, omogućavajući i podstičući učenike da učestvuju u demokratiji i da budu uspješni u svojim procesima učenja.

Za detaljniji prikaz sumirane, formativne i prognostičke procjene pogledajte <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-3/>.

Dijeljenje kriterija za ocjenu sa učenicima

Procjena bi stoga trebala biti dio demokratskog etosa škole. Iz toga slijedi da kriteriji moraju biti pravedni i jasni, te moraju biti transparentni za učenike. To ne služi samo obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava, već je i preduslov dobrog podučavanja u svim predmetima. Nadalje, vi i vaše osoblje morate razgovarati o opsegu procjene i dogovoriti se o njima. Na primjer, da li se fokusirate samo na znanje i vještine ili uključujete i stavove i vrijednosti?

Samoprocjena nastavnika

Nastavnici ne mogu pobjeći od svojih ličnih, subjektivnih viđenja i njihovog utjecaja na ocjenu njihovih učenika. Stoga moraju biti svjesni da razlike u procjenjivanju jednog nastavnika i drugog mogu biti nejednake za jednog učenika. Nastavnici bi trebali dugoročno razmisliti o svojim postupcima ocjenjivanja, što se može postići vršnjačkim nadzorom i međusobnim povratnim informacijama. Druga metoda je slušanje povratnih informacija od strane učenika. Treći pristup je samoprocjena. Prvi komplet priručnika za nastavnike EDC / HRE, Obrazovanje za demokratiju, sadrži sveobuhvatno poglavlje o procjeni učenika, nastavnika i škola, <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/>, a također sadrži i kontrolni popis za samoprocjenu nastavnika. <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-8/>

Učenje

Poznavanje i razumijevanje različitosti u školi

Raznolikost među vašim učenicima je veliki izazov za vašu školu. Ako se ovo pitanje ne riješi na adekvatan način, to može utjecati na postignuća učenika i njihov socijalni status u životu odraslih. Omogućiti svakom učeniku jednake šanse za uspjeh u školi znači razumijevanje učeničkih potreba i odgovaranje na njih pojedinačno. Pravednost u obrazovanju ne znači pružiti svima isto, već pružiti svima ono što im treba.

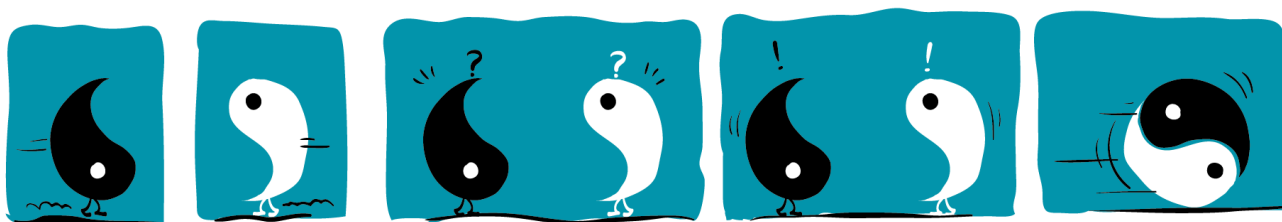
Ali kako se možete, kao direktor, nositi s različitosti u vašoj školi bez specijaliziranog osoblja? Jedan od načina je da vi sa vaše pozicije rješavate svaki pojedinačni slučaj. Drugi način je pripremiti nastavno osoblje da bude osjetljivo na različitost.

Kada govorimo o različitosti u školi, obično mislimo na kulturne razlike među učenicima. Općenito se pretpostavlja da se različitost prvenstveno odnosi na škole s multikulturalnom pozadinom među učenicima.

Dokazano je da je ova pretpostavka pogrešna. Istraživanje je pokazalo da obično postoje veće razlike između učenika „istog, a ne različitog kulturnog identiteta“. Raznolikost u školama nije uglavnom pitanje kulture ili etničke pripadnosti. Unutar svake kulturne ili etničke grupe učenika naći ćemo učenike sa izraženim i manje ostvarenim postignućima, i učenike sa različitim potrebama u učenju.

Da bi se suočili sa takvom raznolikošću u školi, osoblje mora biti svjesno i otvoreno prema učenicima različitih tipova ličnosti, stilova učenja, spola, starosnih grupa, razvojnih potreba itd.

Iako se čini vrlo poželjnim znati specifičan profil učenja svakog pojedinog učenika, realno jeto teško izvodivo. U školama nema specijaliziranog osoblja, a nastavnicima i direktorima nedostaje vremena za to. Ali školska kultura mora poticati otvorenost prema različitosti kako bi nastavnici mogli uzeti u obzir različitost u svojim razredima prilikom planiranja i podučavanja nastavnih jedinica i vrednovanja svojih učenika.

Učenje

Škola kao zajednica koja uči

Aktivnost 1

Ovo mi se sviđa

Na osnovu kompleta materijala II Demokratije, Odrastanje u demokratiji, str. 18, 113;

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/unit-1/lesson-1/>

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-2/>

Ova vježba može se koristiti u okviru školskog treninga za cijelo osoblje ili manje grupe nastavnika. Ponovo ispitivanje može pokrenuti pitanja ili prijedloge za daljnje teme stručnog usavršavanja nastavnika. Ako više od 30 nastavnika učestvuje, predložimo da formirate podgrupe koje će prezentirati rezultate rada tokom plenarnih sesija.

Ciljevi učenja	Učitelji otkrivaju međusobne sposobnosti i znanje o nastavi.
Zadaci	Nastavnici opisuju vlastite sklonosti i izbore u nastavi u četiri kategorije. Svoje odgovore dijele s drugim nastavnicima i razmišljaju o njima.
Resursi	Papir i olovke, štampane kopije radnog lista („Šta volim i šta radim u nastavi“).
Metode	Individualni i grupni rad, plenarna diskusija.

1. Grupa se upoznaje sa pitanjem: Koje različite stilove nastave poznajem?
2. Nakon prvog „brainstorminga“ (razmjene mišljenja) i brzog prikupljanja odgovora, članovima grupe daje se radni list. Na njemu rade u dva koraka:
 - Koristeći gornju polovinu radnog lista, bilježe svoje odgovore u četiri kategorije.
 - Zatim hodaju po prostoriji, razgovaraju o svojim preferencijama i izborima sa pet kolega i pišu svoje odgovore u donju polovinu radnog lista.
3. Na plenarnom sastanku nastavnici sjede u krugu. Njihov ponovni razgovor može biti vođen sljedećim pitanjima:
 - Šta mislite o odgovorima vaših kolega? Jeste li bili iznenađeni?
 - Vidite li neke zajedničke ideje u stvarima koje vaše kolege vole raditi, ali ne rade?
 - Što se događa ako neko ne zna za stvari koje volite raditi, a radite ih?
 - Što se događa ako neko ne zna za stvari koje vi ne želite raditi, ali radite?
 - Koji je mogući praktični ishod ove aktivnosti?

Aktivnost 2

Poduzimanje koraka prema školi kao zajednici koja uči

Komplet materijala I u nizu priručnika za nastavnike u EDC / HRE, Edukacija za demokratiju, str. 85 - 94, uključuje poglavlje Vodič kroz procese učenja i izbor oblika nastave. To je prikladno teoretsko i praktično sredstvo za one koji žele razviti školu kao zajednicu koja uči. Radna datoteka 3 (str. 91), Odabir odgovarajućih oblika podučavanja i učenja, sadrži ključna razmatranja o ovom pitanju. <https://www.living-democracy.com/textbooks/bs/volume-1/part-2/unit-4/chapter-2/lesson-3/>

Svaki nastavnik dobija primjerak radnog zadatka 3.

1. Individualni rad. Svi nastavnici proučavaju radni list i biraju tri pitanja koja im se čine posebno zanimljiva.
2. Grupni rad. Nastavnici dijele svoje rezultate i dogovaraju se o tri pitanja.
3. Grupni rad. Odgovarajući na pitanja koja su odabrali, nastavnici pripremaju plakat s dva precizna prijedloga kako poboljšati kvalitetu nastave i učenja u školi kao zajednici koja uči.

Radni list

Šta volim i čime se bavim u nastavi				
	Volim da radim i radim to	Radim, ali ne volim da radim	Ne volim da radim i ne radim	Ne volim, ali bih želio da radim
1				
2				
3				
4				
5				

Šta drugi nastavnici vole i šta rade u nastavi				
	Volim da radim i radim to	Radim, ali ne volim da radim	Ne volim da radim i ne radim	Ne volim, ali bih želio da radim
1				
2				
3				
4				
5				

Učenje

Kultura učenja

Ciljevi učenja	Raditi na definiciji učenja i povezati ga sa učenjem demokratije u školi
Zadaci	Učitelji dolaze do zajedničke definicije učenja i primjenjuju je i izvan učionice
Resursi	Papir i olovka, radni list
Metode	Individualni rad, rad u grupi, plenarna diskusija

Ključno je pristati na zajedničku definiciju učenja. Još je bolje ako zajednička definicija uključuje što više različitih aspekata. I Vi i vaši saradnici ste različite ličnosti. Dakle, da bismo ovo pravo iskoristili za demokratsku dobit škole, moramo doći do općeprihvaćene, sveobuhvatne i u praksi primjenjive definicije učenja.

Živjeti demokratiju, Vol. IV, Učestvovanje u demokratiji, str. 162-164, <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-4/part-2/unit-6/lesson-1/>

Lekcija 1, „*Naš najveći problem je ...*“, je diskusija o definisanju dnevnog reda. Možete koristiti opisanu metodu „Zid tišine“, formulirajući ključno pitanje „Po mom mišljenju, učenje je“ i na odgovarajući način izmjenite grafikom na stranici 163. Ova je metoda pogodna za do 25 ili 30 učesnika, tako da ako učestvuje više nastavnika, podijelite ih u podgrupe.

Istraživački zadatak na stranici 164 mogao bi služiti i za formiranje grupa koje imaju iste ili slične interese u određenim aspektima učenja. Na ovaj način možete pokrenuti saradnju između članova svog osoblja.

Učenje

Model ključnih oblasti za demokratsku kulturu (CDC) Vijeća Evrope

Ciljevi učenja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nastavnici su upoznati sa modelom kompetencija za demokratsku kulturu. 2. Svjesni su da su demokratska kultura i interkulturalni dijalog usko povezani i da su oni ključni ciljevi u obrazovanju za demokratsko građanstvo (EDC). 3. Razumiju da je obrazovanje u školama ključno za učenike da steknu kompetencije koje su im potrebne za učešće u demokratskoj kulturi, kako u školi, tako i u kasnijem životu.
Zadaci	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nastavnici proučavaju dijagram i bilješke o CDC modelu. Čitaju odabrana poglavlja iz priručnika CDC, prezentiraju ih jedni drugima i raspravljaju o njima. 2. Učitelji preispituju obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava u cjelini školskog pristupa, identificirajući njegove snage i slabosti. 3. Zajedno s direktorom i njegovim zamjenicima razgovaraju o programu za razvoj škole i identificiraju svoje potrebe u pogledu učenja i osposobljavanja.
Resursi	Po jedan primjerak za svakog učesnika: Vijeće Evrope, Competences for democratic culture (priručnik). „Competences for democratic culture: a diagram“
Metode	Grupni rad (metoda slagalice) Diskusija
Komentari	<p>Ivažno je da nastavnici razumiju zašto i u koje svrhe treba da se uključe u razvoj svoje škole kao demokratske školske zajednice. Stoga predlažemo interni dan stručnog usavršavanja za kompletno osoblje škole, uključujući direktora i zamjenike.</p> <p>Direktor može odgovornost za pripremu i predsjedavanje danom obuke preneti na tim nastavnika. U ovom slučaju, direktor i njegovi zamjenici mogu učestvovati u treningu.</p> <p>Metoda slagalice omogućava nastavnicima da objasne model kompetencija jedni drugima (učenje zasnovano na zadacima), tako da nije potreban predavač. Svaki učesnik preuzima odgovornost za objašnjenje jednog aspekta CDC modela svojim kolegama i od njih dobiva vrijedne povratne informacije.</p> <p>Ovaj dan obuke može biti početak daljnjih diskusija, narednih obuke ili konkretnih mjera. Savjetujemo direktoru da se na kraju dana dogovori o konkretnim koracima sa zaposlenicima.</p>

Raspored internog dana obuke u službi o modelu kompetencija za demokratsku kulturu (CDC)

1. Uvod (plenarno zasjedanje); cca. 20 minuta

- Svrha i ciljevi dana treninga
- Raspored i vremenski okvir za faze 1 - 3 (ovo je važno da bi se obuka mogla okončati u raspoloživom vremenu); vizualizacija (prezentacija ili brošura za učesnike) pomaže da se uštedi vrijeme.
- Tehnička pitanja (npr. Materijali) i organizacija
- Nastavnici su raspoređeni u 6 grupa; grupe i njihova mjesta radanavedeni su na flipchartu.

2. Nastavnici međusobno proučavaju i objašnjavaju CDC model (grupni rad, metoda slagalice)

Faza 2.1: Dodjeljivanje zadataka radnim grupama (br. A - G); cca. 30 minuta

- Prvih 36 nastavnika ulazi u grupe od po šest članova, pod slovima od A do G. Ako su prisutna 72 ili više polaznika, oni formiraju drugu mrežu od šest grupa pod slovima od H do M. Da bi se prilagodili broju učesnika, radne grupe mogu biti povećane na osam učesnika.
- Grupe proučavaju dijagram sa napomenama o modelu CDC i dijagram „leptira“ o kompetencijama u Okviru kompetencija za demokratsku kulturu, str. 11 [Competences for democratic culture](#).
- Grupe dodjeljuju svojim članovima sljedeće zadatke, brojeve 1 - 6:
 1. Objasnite koncept kulture (bilješka 6, Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 3), [Competences for democratic culture](#), Navedite primjer interkulturalnog dijaloga u vašoj školi.
 2. Objasnite pojam kompetencija i kompetentnosti (bilješka 7, Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 4). [Competences for democratic culture](#), Razmislite o primjeru koji će pokazati kako se klasteri kompetencija aktiviraju u određenoj situaciji.
 3. Objasnite važnost vrijednosti u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 36 ff.) [Competences for democratic culture](#), Odaberite primjer da biste pokazali važnost vrijednosti za demokratsku kulturu i školsku zajednicu.
 4. Objasnite važnost stavova u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 39 ff.) [Competences for democratic culture](#), Odaberite primjer da biste pokazali važnost vrijednosti za demokratsku kulturu i školsku zajednicu.
 5. Objasnite važnost vještina u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 44 ff.) [Competences for democratic culture](#), Odaberite primjer koji će pokazati važnost vrijednosti za demokratsku kulturu i školsku zajednicu.
 6. *Objasnite važnost znanja i kritičkog razumijevanja u modelu kompetencija (Kompetencije za demokratsku kulturu, poglavlje 6, str. 51 ff.) [Competences for democratic culture](#), cOdaberite primjer da biste pokazali važnost vrijednosti za demokratsku kulturu i školsku zajednicu.*
- 7. Ako je prisutno više od 6 članova grupe, zadatak se dodjeljuje još 2 člana grupe koji će raditi kao par.

Faza 2.2: Priprema u radnim grupama (br. 1 - 6); cca. 45 - 60 minuta

- Polaznici ulaze u radnu grupu s brojem 1 - 6. U grupi 1, šest učesnika koji su preuzeli zadatak 1 sastaju se da pripreme svoja objašnjenja. Ostale radne grupe usmjerene su na zadatak 2 - 6 na isti način.
- Polaznici proučavaju dodijeljeni materijal. Oni razjašnjavaju tačke koje mogu biti teške i pripremaju svoj doprinos. Njihov zadatak je informirati, a ne procjenjivati ili raspravljati.
- Svi polaznici imaju predavačko iskustvo, pa će razumjeti da njihovo izlaganje mora biti kratko i jednostavno, iz dva razloga: prvo, raspoloživo vrijeme mora se podijeliti podjednako na šest prezentacija; drugo, raspon pažnje svakog učenika je ograničen.

Faza 2.3: prezentacije u grupama za diskusiju (br. A - G); cca. 60 - 75 minuta

- Učesnici se vraćaju u svoje radne grupe.
- Oni zauzvrat objašnjavaju aspekt CDC modela koji su odabrali. Poštuju raspoloživo vrijeme kako bi osigurali pažnju svakog člana.
- Ako vrijeme dopušta, učesnici dijele svoje mišljenja i utiske o CDC modelu.

3. Savjetovanje u plenarnoj sesiji; cca. 60 - 75 minuta

- Učesnici se okupljaju na plenarnom sastanku.
- Ove izjave se ne komentarišu niti se o njima razgovara prije završetka kruga povratnih informacija. Zatim mogu uslijediti komentari i rasprave.
- Učesnici razgovaraju o daljim koracima planiranja ili djelovanja, poput sljedećeg:
 - Procjena: demokratska kultura u našoj školskoj zajednici: potencijali, snage, slabosti.
 - Koji doprinos mogu dati, npr. kao uzor za interpersonalni i interkulturalni dijalog?
 - Koji doprinos mogu dati u nastavi?
 - Koji su nam ciljevi u učenju za podršku demokratskoj kulturi?
 - U čemu se želimo usavršavati i dobiti obuku?

Direktor sluša zahtjeve i prijedloge nastavnika i zatim odgovara. Prije zatvaranja sastanka, direktor i osoblje trebajuse dogovoriti o sljedećem koraku, odnosno koracima, koje će zajednički poduzeti.

Učenje

Nastava kao aktivnost cijele škole

Podučavanje zajedno (Živjeti demokratiju Vol. I, Odgoj za demokratiju, str. 110 f.) <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-10/>

Izuzev timskog rada nastavnog osoblja, nastavnici su sami u svojim razredima. S vremenom mogu nastati propusti u interakciji sa učenicima, a to mogu otkriti samo uz nadzor kolega. Nastavniku će možda trebati podrška u obavljanju svog posla. Povratne informacije učenika uvijek su korisne, ali povratne informacije kolega imaju drugačiji kvalitet, jer opserviraju sa profesionalnog stanovišta. Iz tog razloga, nastavnici se često opiru prisustvu kolega tokom svojih predavanja. Sljedeća smjernica može pomoći u poticanju nastavnika na pokušaj kolegijalnog nadzora (vidjeti Živjeti demokratiju Vol. I, Obrazovanje za demokratiju, str. 111). <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-11/>

Veličina tima:	Tri nastavnika formiraju tim za povratne informacije među kolegama.
Organizacija:	Nastavnici ih tokom školske godine posjećuju dva puta u razredu, tako da svakog nastavnika posjećuje dvoje kolega i pohađaju četiri časa kao promatrači. Timovi su odgovorni za planiranje svojih posjeta, uzimajući u obzir njihov raspored i vlastite raspored obaveza. Nakon predavanja, nastavnik iznosi svoje mišljenje o predavanju, a gostujući nastavnici daju povratne informacije.
Predmetna relevantnost:	Nastavnici međusobno prate lekcije EDC / HRE. Nije neophodno da oni sami predaju predmet.
Sastav grupe:	Uvažavanje i povjerenje važni su prilikom formiranja timova za kolegijalni nadzor. Treba biti jasno da je povjerljivo ono što kolege vide u razredu.
Zadatak direktora:	Glavna uloga je da prati minimalni broj posjeta u timu. Direktor se ne bi trebao uključiti u rasprave o nastavnim pitanjima.
Tematski fokus:	Pitanja koja mogu biti žarišta ovih kolegijalnih posjeta mogu nastati iz različitih interesa ili odnosa: a) nastavnik želi dobiti povratnu informaciju o određenom pitanju, b) uveden je novi nastavni plan i program, aktivnost i treba ocjenjivati ili c) ocijeniti pedagoške principe (na primjer, formulirane u školskom programu ili profilu).

Učenje

Kako ljudi mogu živjeti zajedno?

Ciljevi učenja	Razmotriti ulogu obrazovanja u osposobljavanju za interkulturalni dijalog (vidjeti dijagram i napomene o Kompetencijama za demokratsku kulturu „ Competences for democratic culture: a diagram “)
Zadaci	<i>Aktivnosti u grupi pomoću škole u prirodi</i>
Resursi	EDC / HRE Vol. III, Živjeti demokratiju, str. 80 https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/student-handout-5/
Metode	Igra uloga, rasprava, hipoteziranje, kritičko razmišljanje

Pogledajte opis lekcije u EDC / HRE Vol. III, Živjeti demokratiju, str. 66 - 68. <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/lesson-1/>

*Učenje***Povezivanje učenja sa realnošću: Provjera mojih nastavnih ciljeva**

Da bi učenje bilo smisleno, polaznici moraju biti u mogućnosti povezati svoje rezultate učenja sa svojim iskustvom i interesima u stvarnom životu. Stoga je važno da nastavnici provjere svoje ciljeve ako namjeravaju povezati svoje predavanje sa stvarnim svijetom/realnošću.

- Uvod u zadatak, njegovu svrhu i fokus.
- Nastavnici sa istim ili povezanim predmetima formiraju grupe.
- Podijelite radne listove.
- Dajte dovoljno vremena da članovi grupe popune radne listove.
- Članovi grupe razgovaraju o svojim odgovorima.
- Postavljaju pitanja prema važnosti, prioritetima, razvrstavajući ih po brojevima u svakom redu.
- Grupe predstavljaju svoja prva tri prioriteta.
- Debrifing, vođen slijedećim pitanjima:
 - Slažemo li se oko naših prioriteta?
 - Zašto su ciljevi lekcije ključni za povezivanje lekcije sa stvarnim svijetom?
 - Koliko je smisao lekcije sa prioritetima praktično primjenjiv u našoj školi?
 - Koje su glavne prepreke u primjeni takve liste u našoj svakodnevnoj nastavnoj praksi?

Radni list

Živjeti demokratiju Vol. Ja, Obrazovanje za demokratiju, Zadaci i ključna pitanja, stranice 67 - 68: <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-2/chapter-2/>

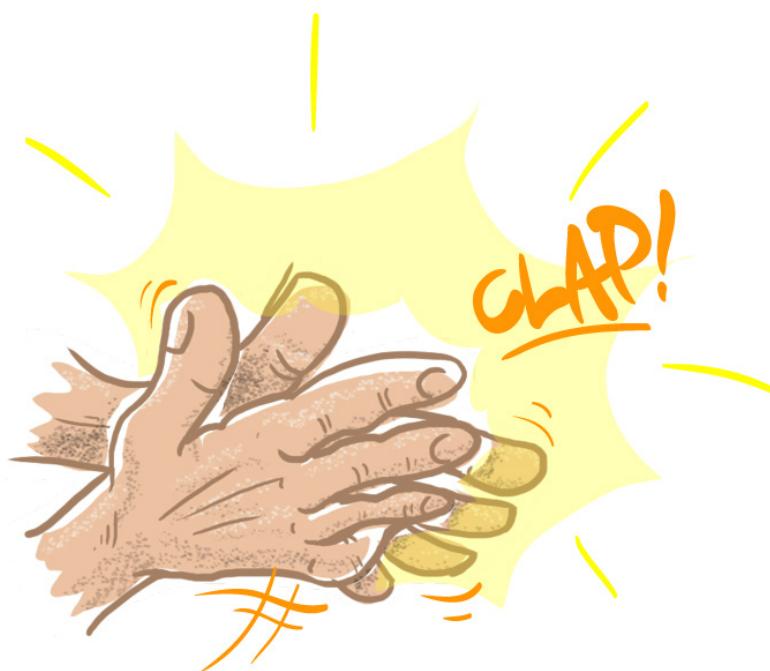
Koje ciljeve želim postići?	
Koje će kompetencije biti najvažnije na kraju lekcije?	
Koje razloge navodim za odabir ovih ciljeva?	
Koji prioritet dajem svojim ciljevima (primarni i sekundarni ciljevi)?	
Koji su ciljevi sada važni za razred u cjelini, za pojedine učenike, dječake i / ili djevojčice?	
Jesam li osigurao da ciljevi koje sam odabrao služe glavnim interesima i potrebama mojih učenika?	
Da li moja predavanja zaista odgovaraju na ono čime su moji učenici preokupirani?	
Je li moguće da učenici učestvuju u definiranju ili odabiru ciljeva učenja?	
Koliko je vremena (predavanja i sedmica) određeno za postizanje ciljeva?	
Koje bi ciljeve trebali postići svi učenici u okviru jednog perioda podučavanja (opći standard postignuća)?	
Da li se određuju zasebni nivoi dostignuća za pojedine učenike (obrazovanje prema sposobnostima pojedinca)?	
Jesam li omogućio učenicima da sa teorije pređu na praksu, odnosno mogu li pouzdano primijeniti znanje koje su stekli?	
Na šta se fokusiram u svom učenju – kognitivne, lične ili društvene kompetencije?	
Da li imam jasnu predstavu o kratkoročnim i dugoročnim ciljevima koji su od primarnog značaja za moj razred, za grupe, za pojedine učenike, muške i ženske?	
Jesam li jasno i izričito naveo ciljeve?	

Učenje

Procjena u odnosu na testiranje i kontrolu

Standardi referenci

- Zamolite nastavnike da sa sobom ponesu procjenu jednog učenika, slučajno odabranu (ocene, test itd.).
- Nastavnici formiraju grupe. Distribuiranje radnog lista 1.
- Nastavnici proučavaju radni list (individualni rad).
- U grupama uspoređuju koje referentne standarde obično uzimaju u obzir i koje ne koriste.
- Oni razgovaraju o izvodljivosti i vrijednosti ocjenjivanja prema kriterijima navedenim u Radnom listu 1.
- Distribuirajte radni list 2.
- Članovi grupe ispunjavaju upitnik.
- Oni ocjenjuju pomoću Radnog lista 2.
- Ukratko o jakim i slabim tačkama u ocjeni.

Radni list 1

(na osnovu Živjeti demokratiju, vol. I, *Obrazovanje za demokratiju*, str. 103)

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-4/>

Postoje tri različite osnove za ocjenjivanje postignuća učenika:

1. Individualni kriterij: učenikovo sadašnje postignuće uspoređuje se s njegovim prethodnim.
2. Objektivni kriterij: uspješnost učenika se uspoređuje s definiranim ciljevima učenja.
3. Socijalni (društveni) kriterij: uspješnost učenika se uspoređuje s rezultatima učenika unutar istog razreda ili iste starosne grupe.

(Za više informacija o gore spomenutim kriterijima, Živjeti demokratiju, Vol. I, *Obrazovanje za demokratiju*, str. 104) <https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-5/>

Vrsta kriterija	Individualni kriterij	Objektivni kriterij	Socijalni (društveni) kriterij
Referentna brojka	Napredak učenja	Cilj učenja	Normalna kriva raspodjele, aritmetički prosjek, odstupanje
Informacije	Koliko smo naučili između vremena 1 i vremena 2?	U kojoj mjeri se učenik približio cilju učenja?	Koliko je veliko odstupanje napretka od prosjeka?
Vrsta ocjenjivanja	Testovi, usmeno ocjenjivanje, izvještaj o napretku učenja, strukturirani oblik opažanja	Test orijentiran na ciljeve, izvještaj o napretku učenja, strukturirani oblik opažanja	Ispit uključujući ocjenu orijentiranu na prosjek razreda
Vrsta ocjenjivanja	Vrlo visoke	Vrlo visoke	Često se koristi za odabir; nije važno za orijentaciju prema podršci za učenike

Radni list 2

(na osnovu Živjeti demokratiju, vol. I, *Obrazovanje za demokratiju*, str. 105)

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/lesson-6/>

Pitanja za samoevaluaciju

Proces učenja kod učenika:

– Kako osigurati da učenici postignu ciljeve?	
– Jesu li učenici redovno bili uspješni u učenju?	
– Da li su svjesni napretka koji su postigli?	
– Daje li moje podučavanje omogućava jednake šanse za uspjeh i dječacima i djevojčicama?	
– Da li učenici svjesno promatraju, kontroliraju i poboljšavaju svoje učenje i radno ponašanje?	
– Da li su učenici dobili bilo kakva uputstva koja bi im pomogla u učenju?	
– Mogu li učenici sami kontrolirati i procijeniti njihovo učenje i rezultate?	
– Da li se učenici u svojoj samoprocjeni pozivaju i na vlastite ciljeve, standarde, kriterije ili potrebe?	
– Vidim li napredak pojedinih učenika?	
– Kako prepoznati probleme učenja pojedinih učenika?	
– Kako vidim socijalnu interakciju u razredu?	
– Kako se vodi evidencija mojih zapažana i ocjena pojedinih učenika i razreda u cjelini?	
– ...	

Nekoliko pitanja o procesu podučavanja:

– Kako, kada i s kim razmišljam o svom podučavanju?	
– Kako mogu omogućiti svojim učenicima uspjeh u usvajanju znanja?	
– Na koji način mogu povezati uspjeh ili neuspjeh svojih učenika sa mojim podučavanjem?	
– Kako prepoznati vlastiti napredak u procesu podučavanja i kako učim kao nastavnik?	

Učenje

Nastava i učenje zasnovano na vrijednosti kao prevencija problema u ponašanju u školi

Aktivnost 1

Lična kontrolna lista direktora o vrijednostima i školi

(zasnovano na E. Bäckman / B. Trafford (2007) [Demokratsko upravljanje školama](#), ključno područje 2: **Obrazovanje zasnovano na vrijednosti – neformalni konteksti**, str. 47). Ova knjiga je dostupna na web stranici Vijeća Europe kao dio paketa EDC / HRE:

„Homogeno društvo sa zajedničkim vrijednostima je stvar prošlosti, ako je ikada postojalo. Historijski gledano, javno školovanje je uvijek bilo sredstvo onima koji su na vlasti da promovišu određene vrijednosti i svoje ideje društvu. To je još uvijek slučaj, ali u demokratskom društvu vrijednosti koje želimo prenijeti na mlađu generaciju uspostavljaju se i održavaju otvoreno i u demokratskim procesima.”

[Demokratsko upravljanje školama](#), p. 42

Dobre namjere u pisanim dokumentima su od male vrijednosti ako uprava škole i osoblje svojim ponašanjem u svakodnevnim situacijama ne pokazuju opravdanost formalnih deklaracija.

Lični izgled	
<p>Korak 1: Vaše lične vrijednosti nisu relevantne. Vjerujete u vlast iznad vas. Vrijednosti nisu prioritet, osim možda stabilnosti, reda i poslušnosti.</p>	<p>Probajte ovo: Zapitajte se: koji su moji motivi? Kakvu školu želim? Kakvo društvo? Koje vrijednosti želim prenijeti svojim učenicima? (Ili se jednostavno možete zapitati: zašto želim upravljati školom?)</p>
<p>Korak 2: Jasno vam je šta želite u pogledu vrijednosti koje bi trebale biti vidljive u nastavi i svakodnevnom životu u školi. Takođe ste počeli da prenosite svoje ideje na ljude oko sebe.</p>	<p>Probajte ovo: Povećajte svoje ambicije: želite da cijela škola prihvati iste vrijednosti, tako da usmjeravate vrijeme i energiju na širenje poruke. Učenike također uključujete u formalne i neformalne razgovore o demokratiji, ljudskim pravima i poštovanju svih. Kao i uvijek, podržite dobre inicijative.</p>
<p>Korak 3: Uistinu uživajte u novim aspektima života, što se odražava na ponašanje i vrijednosti svih različitih slojeva društva koji su zastupljeni u vašoj školi. Izvor vašeg ličnog angažmana je inspiracija za učenike i osoblje.</p>	<p>Probajte ovo: Neka svi razumiju snagu dobrih primjera. Učitelji i drugi odrasli u školi moraju biti duboko svjesni svoje funkcije kao uzora, a stariji učenici trebaju znati da oni služe istoj svrsi i za one mlađe.</p>

Učenje

Nastava kao faktor demokratije

Ciljevi učenja	Nastavnici postaju svjesni stavova i praksi povezanih sa različitostu i prihvataju jedni druge kao dio grupe. Oni postaju svjesni različitosti među učenicima u svojoj školi promatrajući njihovo ponašanje tokom odmora. Razmišljaju o podacima koje su prikupili i analiziraju. Povezuju perspektive kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja.
Zadaci	Učitelji postižu zajedničku definiciju učenja i primjenjuju je unutar i izvan učionice. Oni istražuju svoje školske uslove nastave. Istražuju statističke podatke i prezentiraju svoje rezultate.
Resursi	Papir i olovka, radni listovi
Metode	Individualni rad, rad u grupi, plenarna diskusija

Nastavnicima prirodnih nauka često je teško zamisliti živa bića koja stoje iza brojki i podataka. Suprotno tome, učitelji umjetnosti imaju poteškoća u radu s apstraktnim figurama koje predstavljaju živa bića. U oba slučaja postoji jaz između rezultata učenja koje ovi nastavnici očekuju i stvarnog života kakvog učenici iskuse. Ovaj istraživački projekt o životu u školskoj zajednici pomaže u prevazilaženju jaza između perspektiva kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja.

Značaj teme ovog istraživačkog projekta usko je povezan s obrazovanjem za demokratiju i ljudska prava: Naša su društva kulturno različita, a kulturne grupe čine većine i manjine. Ta se struktura ogleda u različitim identitetima učenika u školskoj zajednici. Kada učenici međusobno komuniciraju, ova interakcija također nosi interkulturalnu dimenziju, na primjer između dječaka i djevojčica, ali i među rodnim grupama. Interkulturalna interakcija i dijalog su od ključne važnosti za demokratsku školsku zajednicu.

Živjeti demokratiju, Vol. II, Odrasli u demokratiji, str. 36. - 40., Lekcije 1. - 3. fokusirane su na međuljudsku i interkulturalnu interakciju i dijalog u školskoj zajednici. Lekcije su namijenjene učenicima. Ne mijenjajte ništa, samo ih koristite na nivou razumijevanja i razmišljanja nastavnika. Ne izostavite lekcije 2 i 3. Sadrže smjernice za proces kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja i pokazuju dobru povezanost života unutar i izvan učionice.

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-1/>

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-2/>

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/unit-3/lesson-3/>

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-11/>

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-2/students-manual-10/student-handout-1/student-handout-12/>

O interkulturalnom dijalogu kao bitnom elementu demokratske kulture, kako u školi, tako i u društvu u cjelini, pogledajte [Dijagram i bilješke o modelu CDC-a](#) i / ili [Competences for democratic culture](#), str. 19 ff.

Učenje

Poznavanje i razumjevanje različitosti u školi

Napravite korak naprijed (Kompasna aktivnost, prilagođena učiteljima i nastavnicima)

<https://www.coe.int/en/web/compass/take-a-step-forward>

Ciljevi učenja	Povećanje svijesti i znanja o različitosti u učionici i podizanje svijesti o nejednakim mogućnostima u školskoj zajednici.
Zadaci	Učitelji u ulozi učenika čine jedan korak naprijed svaki put kad se slažu sa izjavom.
Resursi	Otvoreni prostor (sala, predsoblje, dvorište), kartice s ulogama, muzika.
Metode	Igra uloga, diskusija.

- Stvorite mirnu atmosferu uz neku muziku u pozadini. Alternativno, zamolite učesnike za tišinu.
- Podijelite karte, po jednu svakom učesniku. Recite im da ih zadrže za sebe i da ih ne pokazuju drugima.
- Pozovite ih da sjednu (po mogućnosti na podu) i da pročitaju svoju ulogu.
- Sada ih zamolite da počnu igrati uloge. Da biste pomogli, pročitajte neka od sljedećih pitanja, praveći pauzu nakon svakog, kako biste ljudima dali vremena za razmišljanje i izgradnju slike o sebi i svom životu: Kakvo je bilo tvoje djetinjstvo? U kakvoj ste kući živjeli? Kakve ste igre igrali? Kakve su poslove obavljali vaši roditelji?
- Pratimo školski dan: probudim se u svojoj kući ... Cijeli dan Posljednja stvar prije spavanja je razmišljanje o svojoj budućnosti, nadama, strahovima...
- Sada zamolite ljude da ostanu apsolutno tihi dok se kreću jedan pored drugih (kao na početku).
- Recite učesnicima da ćete čitati spisak situacija ili događaja. Svaki put kada mogu odgovoriti sa „da“ na izjavu, trebali bi napraviti korak naprijed. U suprotnom trebaju ostati tamo gdje jesu i ne kretati se.
- Pročitajte situacije, jednu po jednu. Pauzirajte neko vrijeme između svake izjave kako biste ljudima omogućili vrijeme da iskorače naprijed i osvrnu se uokolo kako bi zabilježili svoj položaj u odnosu na ostale.
- Na kraju, pozovite sve da se upišu u svoje konačne pozicije. Zatim im ostavite nekoliko minuta da izađu iz svoje uloge prije nego što se raspišu na plenarnom sastanku.
- Savjetovanje se može voditi sljedećim pitanjima:
 - Kako se ljudi osjećaju kada zakorače naprijed?
 - Za one koji su često koračali naprijed, kad su počeli primjećivati da se drugi ne kreću tako brzo kao oni?
 - Je li neko osjećao da postoje trenuci kada se njihova osnovna ljudska prava zanemaruju?
 - Koliko je lako ili teško bilo igrati različite uloge?
 - Kako su zamislili kako izgleda osoba čiju ulogu su igrali?
 - Mogu li ljudi pogoditi uloge drugih? (Neka ljudi otkriju svoje uloge tokom ovog dijela rasprave)
 - Da li se vježba odnosi na školsko društvo na neki način? Kako?
 - Koji bi se prvi koraci mogli preduzeti za rješavanje nejednakosti u školskoj zajednici?

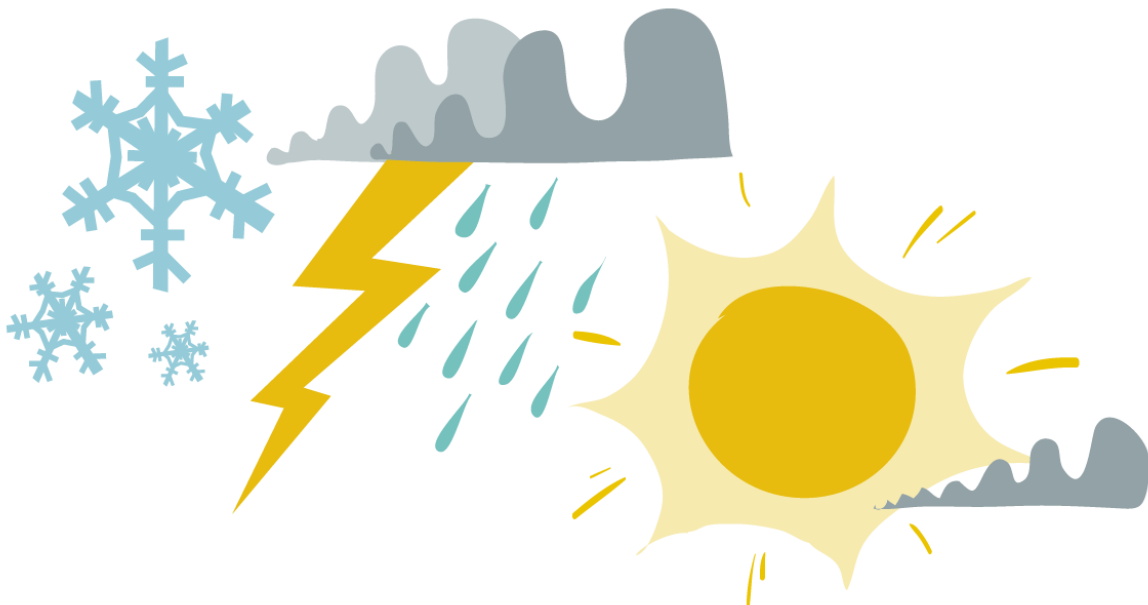
Savjeti za medijatore

Ako ovu aktivnost radite na otvorenom, osigurajte da vas učesnici čuju, posebno ako to radite sa velikom grupom! Možda ćete trebati odrediti koordinate za prenošenje izjava.

U fazi osmišljavanja na početku moguće je da neki učesnici kažu da imaju malo informacija o životu osobe za koju se moraju predstavljati. Recite im, da to zapravo i nije važno i da bi trebali koristiti svoju maštu i djelovati onako kako najbolje mogu.

Snaga ove aktivnosti leži u utjecaju da zapravo vidimo kako se udaljenost povećava između učesnika, posebno na kraju kada bi trebala biti velika udaljenost između onih koji su koračali naprijed i onih koji to nisu učinili. Da biste poboljšali uticaj, važno je da uloge prilagodite tako da odražavaju stvarni život učesnika. Pri tome budite sigurni da ste prilagodili uloge tako da samo mali broj ljudi može uraditi korak naprijed (tj. može odgovoriti sa „da“). To se takođe odnosi ako imate veliku grupu i trebate više uloga.

Tokom ispitivanja i evaluacije važno je istražiti kako su učesnici saznali informacije o osobi čiju su ulogu morali igrati. Da li je to bilo kroz lično iskustvo ili kroz druge izvore informacija (vijesti, knjige i šale)? Koliko su sigurni da su informacije i slike osoba pouzdane? Na ovaj način možete i predstaviti kako funkcioniraju stereotipi i predrasude.

Radni list

Vi ste kćerka nastavnika matematike u vašoj školi	Neki od nastavnika su klijenti u frizerskoj radnji vaše majke
Otac vam je sveštenik	Vi ste kćerka filipinskih imigranata
U zemlju ste došli iz Indije, prije sedam godina	Vaši roditelji su arhitekti
Vaš otac koji je doktor, htio bi da i vi postanete doktor	Vaši roditelji su radnici u fabrici odjeće
Vi ste najstarije od 5 djece u porodici. Vaš otac radi u lokalnoj općini	Vaši roditelji su konzervativno religiozni
Vi ste kći finansijskog imigranta iz Pakistana	Vaš otac posjeduje veliku trgovinu cipelama
Tvoji su roditelji nezaposleni posljednjih šest mjeseci	Roditelji su razvedeni, i na sudu se bore za tvoj starateljstvo
Sin ste samohrane roditeljske porodice	Vaši su roditelji razvedeni već 6 godina. Vaša majka je učiteljica historije
Vaša porodica potječe iz Sjedinjenih Američkih Država. Već godinu dana ovdje živite	Vi ste romska djevojka. Živate u kampu, 20 minuta udaljenom od škole
Vi ste kćerka zaposlenika njemačke ambasade	Vi ste nepokretni. Koristite kolica za kretanje
Vi ste najstariji sin Jevrejske porodice	Otac vam radi u fabrici, majka ne radi

Učenje

Na početku ili na kraju: Moja lična historija obrazovanja

Ova aktivnost može djelovati kao prva aktivnost čitavog niza ovdje predstavljenih aktivnosti, ili kao zaključna, na samom kraju. Jedino što će se promijeniti je kada se odvija debriefing.

Ciljevi učenja	Prepoznavanje ličnih veza, prednosti i nedostataka u vezi s obrazovanjem
Zadaci	Učitelji istražuju, identificiraju i raspravljaju o tome kako su sticali znanja tokom svog života, koju oblast nastavljaju izučavati, usavršavati se, što su im interesi i njihove posebne vještine itd.
Resursi	Radni list iz Živjeti demokratiju, Vol. I, strana 60
Metode	Individualni rad, plenarna rasprava

- Svakom nastavniku podijelite zasebnu kopiju radnog lista.
- Navedite vremenski okvir od nekoliko dana da ga nastavnici popune i odredite datum za opću raspravu.
- U određeni datum i vrijeme, učitelji se sastaju kako bi podijelili i razgovarali o svojim zaključcima. Oni mogu prvo raditi u grupama, a zatim se sastajati na plenarnom sastanku ili započeti diskusiju o svojim zaključcima na plenarnom sastanku. Mogu se postaviti sljedeća pitanja:
 - Potrebe za učenjem i usavršavanjem, npr. akademska stručnost, metode podučavanja, razumijevanje procesa učenja.
 - Uspoređivanje i rasprava o nastavnim smjernicama kojih se nastavnici pridržavaju.
 - Mjere za smanjenje stresa i poboljšanje efikasnosti u svakodnevnom radu.
 - Rasprava o značaju učenja i podučavanja i povezanosti sacjelokupnim školskim životom.

Ovisno o kontekstu, ova sesija služi za planiranje daljnjih akcija, i za ocjenu do sada poduzetih radnji, te za razmatranje daljnjih koraka.

Radni list (iz Živjeti demokratiju, Vol. I, Obrazovanje za demokratiju, str. 60)

<https://www.living-democracy.com/bs/textbooks/volume-1/part-2/unit-1/chapter-2/lesson-2-2/>

Kako uzeti u obzir svoje predavačke vještine i znanja

<ul style="list-style-type: none">• Koje opće iskustvo, vještine i znanje imam?
<ul style="list-style-type: none">• U kojoj mjeri je moje znanje nepotpuno u odnosu na sadržaj predmeta, ciljeve, prikladne nastavne metode i procese učenja?
<ul style="list-style-type: none">• Na kojim poljima se želim dodatno educirati (opće znanje, metode podučavanja, profesionalne vještine, lične kvalitete, rutina itd.)?
<ul style="list-style-type: none">• Čime se vodim?
<ul style="list-style-type: none">• Što je teorijski okvir ili pojednostavljena verzija teorije, koji upravlja mojim radom kao učitelja?
<ul style="list-style-type: none">• Kako bih opisao/la i klasificirao svoj odnos prema učenicima?
<ul style="list-style-type: none">• Gdje su moja lična ograničenja u vezi sa radnim vremenom, stresom itd.? Kako da iskoristim svoju ličnu radnu sposobnost?
<ul style="list-style-type: none">• Kako mogu smanjiti svoje radno opterećenje boljim planiranjem u pogledu mog rada i drugih aktivnosti?
<ul style="list-style-type: none">• Kako koristim i maksimalno povećavam efikasnost tokom vremena koje imam na raspolaganju, kako se nosim sa izvorima ličnog stresa?